

найчастіше порушується або не визнається страховиком, який застосовує різні підстави для відмови у виплаті страхового відшкодування. Серед них можуть бути такі:

- несвоєчасне повідомлення страхової компанії страхувальником про настання страхової події;
- невідповідність розміру завданої шкоди характеру і обставинам страхового випадку;
- норми, що містяться у Правилах страхування;
- тощо.

Порядок здійснення страхової виплати визначається у договорі страхування та Правилах страхування.

Список використаної літератури:

1. *Про страхування*: Закон України, станом на 01.04.2015 // Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.

2. *Майстренко Л. О., Романюк Я. М.* Особливості підстав для відмови страховика від здійснення страхової виплати // Вісник Верховного Суду України. – 2015. – № 5 (177). – С. 41–48.

3. *Цивільний кодекс України*: прийнятий 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

4. *Ухвала* колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 5 лютого 2014 року. // Єдиний державний реєстр судових рішень України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37071504>.

5. *Шимон С. І.* Цивільне і торгове право зарубіжних країн: навч. посібник (курс лекцій). – К.: КНЕУ, 2004. – 220 с.

6. *Льченко Г. О.* Відшкодування збитків споживачів страхових послуг за договором страхування // Приватне право і підприємництво. Збірник наукових праць. Вип. 14, 2015 р. / Редкол.: Крупчан О. Д. (гол. ред.) та ін. – К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, 2015. – С. 66 – 69.

The article is devoted to clarify the content of the rights of consumers of insurance services for insurance compensation, isolation and differentiation of the concepts of insurance payment and insurance compensation, as well as to determine the characteristics of the insurance payment. Focuses on the close relationship the rights of consumers of insurance services for insurance payment and the right of an insurer to refuse payment of the insurance.

Стаття посвячена вьясненню содержания права потребителя страховых услуг на получение страховой выплаты, выделение и разграничение понятий страховой выплаты и страхового возмещения, а также определение особенностей осуществления страховой выплаты. Акцентируется внимание на тесной взаимосвязи права потребителя страховой услуги на страховую выплату и права страховщика на отказ в осуществлении страховой выплаты.

МЕЖІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН

Кожевникова В. О.,

*доцент кафедри цивільного та трудового права
Київського університету права*

Статтю присвячено аналізу доктринальних підходів до правової категорії межі здійснення прав. Виявлено низку меж здійснення прав суб'єктів сімейних відносин. Обґрунтовано позицію, що межі здійснення прав в сімейних відносинах слід поділяти на суб'єктивні, часові межі здійснення прав та вимоги здійснення права у відповідності з його визначенням.

Ключові слова. Суб'єкт, сімейні відносини, суб'єктивні межі, часові межі, право вимоги, здійснення суб'єктивних прав, особисті немайнові права, майнові права.

Незважаючи на існування ч. 1 ст. 13 ЦК України, яка визначає межі здійснення цивільних прав та проголошує, що цивільні права особа здійснює у межах, наданих їй договором або актами цивільного законодавства, межі здійснення сімейних прав на сьогодні залишаються позбавленими чіткого законодавчого визначення. Проблемою є відсутність у СК України правових норм, які б установлювали межі здійснення прав суб'єктів сімейних відносин.

Наявність певних закріплених законодавцем меж надасть можливість суб'єктам сімейних відносин формулювати свою поведінку у чітко визначеному правовому полі. З правомірного здійснення прав суб'єктами сімейних відносин важливим залишається встановлення загальних, визначених орієнтирів, керуючись якими особа могла б здійснювати свої права в межах закону, не порушуючи при цьому права інших.

Вагомий внесок у розробку доктрини «правова категорія межі здійснення прав» зробив Є. О. Мічурін [1, с. 456], у дослідження проблеми «межі здійснення суб'єктивних цивільних прав» – М. О. Стефанчук [2, с. 184], П. М. Рабінович [3, с. 8] досліджував «загально-теоретичний аспект меж здійснення прав людини», Л. В. Красицька присвятила цьому працю «Проблеми здійснення та захисту особистих немайнових та майнових прав батьків і дітей» [4, с. 492], О. В. Сінегузов [5, с. 39] спробував визначити проблематику та методологію «здійснення особистих немайнових прав малолітніх та неповнолітніх осіб».

Метою цієї статті є: на підставі розробленої цивільно-правової доктрини, присвяченої проблемам меж здійснення прав фізичних осіб, установити сутність правової категорії межі здійснення прав суб'єктів сімейних відносин, визначити її правову природу та нормативні підстави встановлення.

Наше завдання – визначити особливості меж здійснення особистих немайнових та майнових прав суб'єктів сімейних відносин, удосконалити правовий механізм і порядок встановлення меж здійснення прав, які б мали застосовуватись саме до суб'єктів сімейних відносин.

Здійснення шлюбно-сімейних відносин – відносин між чоловіком та дружиною, батьками та дітьми, між близькими родичами – є особливою формою суспільних відносин. Вони зумовлюються у своєму формуванні, розвитку та проявленні базисом, тобто економічним ладом суспільства на відповідному етапі його розвитку та становлення. Відповідно до цього у кожному соціально-економічному ладі існують свої специфічні шлюбно-сімейні відносини, визначений тип сім'ї.

На етапі становлення та стрімкого розвитку українського суспільства одним з пріоритетних завдань є побудова та постійне вдосконалення правової системи сімейного права з метою забезпечення її ефективності формування та задоволення потреб населення. Суб'єктивне сімейне право як елемент складу правовідношення відіграє в доктрині важливу роль. На даному етапі цьому питанню приділяється пильна увага.

В науці сімейного права на доктринальному рівні відсутнє цілісне дослідження загальнотеоретичних підстав меж здійснення особистих немайнових прав всіх без винятку суб'єктів сімейних правовідносин.

Чинний СК України визначає порядок та особливості меж здійснення особистих немайнових прав подружжя, батька, матері, дитини та інших членів сім'ї. Як слушно зазначає Л. В. Красицька, «здійснення сімейних прав відбувається під впливом певних чинників, визначених законом чи договором, завдяки чому й досягається правовий результат, на який розраховувала уповноважена особа – носій суб'єктивних прав» [4, с. 110–111]. Тому виникає потреба у дослідженні правових чинників та з'ясуванні сутності поняття межі здійснення прав суб'єктами сімейних правовідносин.

Правова категорія межі здійснення прав у цивілістичній науці є більш розробленою порівняно з наукою сімейного права. Однак варто зазначити, що правова категорія меж здійснення прав знаходить своє відображення майже в усіх правових інститутах як цивілістичної науки, так і науки сімейного права. Сімейно-правова доктрина на основі цивілістичних розробок має удосконалювати правову категорію здійснення та межі здійснення, яка б застосовувалась до необмеженого кола суб'єктів сімейних правовідносин.

Проблемі встановлення меж здійснення суб'єктивного права в цивілістиці було присвячено низку робіт ще в минулому столітті. Так, відомий радянський вчений М. М. Агарков одним із перших досліджував вказану проблематику та в результаті проведеної роботи встановив, що «з одного боку, шукати межі цивільних прав необхідно та природно в першу чергу в законі» [6, с. 118]. Установлюючи цивільну дієздатність особи, а також те й інше суб'єктивне право, закон установлює їх зміст, а тим самим і межу. З такого твердження автора випливає, що законність або незаконність дій суб'єкта правовідносин завжди можна чітко встановити.

О. М. Труба в результаті дослідження меж здійснення цивільних прав дійшов висновку, що існуючі межі здійснення доцільно поділити на дві групи. До першої групи автор відніс межі здійснення цивільних прав, прямо передбачених законом як загальних або приватних нормативних заборон та обмежень. До другої групи меж здійснення цивільних прав було віднесено межі, визначені судом при вирішенні конкретного спору на підставі судового розсуду [7, с. 144]. Такий висновок автора є необґрунтованим через те, що судові органи, керуючись вимогами закону, в своєму судовому рішенні також установлюють межі дозволеної поведінки для того чи іншого суб'єкта правовідносин. Як відомо, рішення суду не має узагальнювального характеру. Такий поділ меж здійснення прав для цивілістичної науки та для науки сімейного права є неприйнятним і певною мірою викликає такі зауваження: по-перше, межі цивільних прав установлюються для всіх прав та є приналежними для всіх суб'єктів як цивільних, так і сімейних правовідносин; по-друге, межі

здійснення суб'єктивного права можуть установлюватись тільки законом або актами чинного законодавства. Рішення суду не встановлює меж суб'єктивного цивільного права суб'єкта. Якщо йдеться про меж здійснення сімейного права, то варто зазначити також, що ні рішення суду, ні рішення органу опіки та піклування, який також уповноважений вирішувати спори щодо участі у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо (цей орган також своїм рішенням не вправі встановлювати межі здійснення прав батьками, окреслені у ст. 158 СК України), не встановлює меж суб'єктивного цивільного права для суб'єктів сімейних правовідносин. Тому дослідження проблемних питань меж здійснення особистих немайнових та майнових прав суб'єктів сімейних правовідносин неможливе без визначення правової категорії меж здійснення цивільних прав, яка є найбільш розробленою у цивілістичній науці.

У російській науці цивільного права найбільш розробленим вважається підхід професора В. П. Грибанова щодо обмежень у сфері здійснення прав. Оскільки здійснення суб'єктивного права являє собою реалізацію можливостей, покладених у зміст права, автор дійшов висновку, що сутність суб'єктивного права включає в себе лише можливу поведінку уповноваженої особи, а відмінність здійснення права від суб'єктивного права полягає в тому, що здійснення права являє собою вчинення реальних конкретних дій, пов'язаних з втіленням цієї можливості в дійсність [8, с. 44]. А. Н. Труба з цього приводу стверджує, що «співвідношення між поведінкою, яка складає зміст суб'єктивного права, та поведінкою, яка складає зміст здійснення права, вбачається, перш за все, як співвідношення між можливістю та дійсністю. Як наслідок, поведінка, що є складовим змістом суб'єктивного права, і поведінка, що є складовим змістом процесу його здійснення, співвідносяться як об'єктивне та суб'єктивне» [7, с. 144]. Так, В. П. Грибанов вважає, що зміст суб'єктивного цивільного права охарактеризовано як загальний вид можливої поведінки уповноваженої особи, санкціонований об'єктивним правом, на відміну від чого зміст процесу його здійснення зводиться до здійснення уповноваженою особою реальних, конкретних дій, в яких відображено як волю самої уповноваженої особи, так і специфічні особливості даного конкретного випадку [8, с. 145]. Отже, вищевказані особливості, на думку професора, відрізняють меж суб'єктивного права від меж його здійснення.

Крім того, В. П. Грибанов визначає кілька меж здійснення суб'єктивних прав:

- суб'єктивні межі, визначені рамками цивільної дієздатності;
- часові межі, що являють собою встановлені законом строки здійснення цивільних прав;
- вимоги здійснення права відповідно до його визначення [8, с. 146].

Не викликає сумнівів правильність такого підходу автора, адже дійсно, суб'єктивні межі здійснення особистих немайнових та майнових прав визначені рамками цивільної дієздатності особи, разом з тим – певними часовими межами, в рамках яких особа має змогу здійснювати права та виконувати пов'язані з цим обов'язки. Причому суб'єкти цивільних правовідносин мають здійснювати свої права не лише для задоволення власних потреб, а й такі права мають бути співзвучними із суспільними правами та інтересами в цілому.

Будемо керуватися положенням ст. 8 СК України, яка дозволяє застосовувати до регулювання сімейних відносин ЦК України, якщо правовідносини (сімейні) не врегульовані повною мірою актами сімейного законодавства. Тому на підставі цього вбачається за доцільне (з метою вдосконалення існуючих підходів до меж здійснення особистих немайнових та майнових прав суб'єктів сімейних відносин) використати правові конструкції меж здійснення, розроблених у цивільному праві, та на підставі цього визначити і розробити правовий підхід до меж здійснення прав суб'єктів сімейних відносин.

Щодо меж здійснення особистих немайнових та майнових прав суб'єктів сімейних правовідносин, то в сімейному праві, так само як і в цивільному, суб'єктивні межі здійснення права визначаються кордонами (рамками) дієздатності особи.

Отже, в сімейному праві України можна встановити такі межі здійснення прав суб'єктами сімейних правовідносин:

1) *суб'єктивні межі, визначені рамками цивільної дієздатності;*

2) *часові межі, тобто встановлені актами сімейного законодавства строки здійснення сімейних прав;*

3) *вимоги здійснення права відповідно до його визначення.*

Суб'єктивні межі здійснення сімейних прав визначені рамками цивільної дієздатності. Так, дитина здійснює свої суб'єктивні права лише в тих межах, які дозволені їй залежно від її віку, якого наразі дитина досягла. Дитина, яка не досягла чотирнадцяти років (малолітня особа), має право самостійно вчиняти дрібні побутові правочини та здійснювати особисті немайнові права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняється законом (ст. 31 ЦК України). Тобто від імені малолітньої дитини майнові права здійснюють її батьки задовольняючи інтереси своєї дитини.

Неповнолітня дитина (від чотирнадцяти до вісімнадцяти років) має значно ширші межі здійснення своїх особистих немайнових та майнових прав. Крім вчинення дрібних побутових правочинів, передбачених ст. 31 ЦК України, така дитина має право самостійно розпоряджатися

своїм заробітком, стипендією або іншими доходами; самостійно здійснювати права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом; бути учасником (засновником) юридичних осіб, якщо це не заборонено законом або установчими документами юридичної особи; самостійно укласти договір банківського вкладу (рахунку) та розпоряджатися вкладом, внесеним нею на своє ім'я (грошовими коштами на рахунку).

Усі ж інші правочини неповнолітня дитина здійснює за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників (ст. 32 ЦК України). Отже, аналіз положень цивільного, сімейного законодавства, який установлює дієздатність особи, свідчить про те, що суб'єктивні межі здійснення прав визначені рамками цивільної дієздатності, оскільки дитині, залежно від її віку, законодавець установлює певні межі здійснення суб'єктивних прав.

Однак не всі сучасні науковці розділяють такий підхід. Так, Л. В. Красицька з цього приводу зазначає, що недоцільно визначати суб'єктивні межі здійснення суб'єктивних прав та межі здійснення суб'єктивних цивільних прав залежно від способу здійснення, зважаючи на те, що саме суб'єкт і визначає межі здійснення права. Суб'єкт, як носій суб'єктивного права, маючи певний обсяг дієздатності, здійснює свої права в певних межах певними способами, які він обирає самостійно, тобто вчиняє фактичні чи юридичні дії з реалізації правомочностей, що складають зміст суб'єктивного права. Засоби примусового здійснення чи захисту належного особі суб'єктивного права більше спрямовані не на визначення певних вимог, меж для здійснення суб'єктивних прав, а на забезпечення можливості здійснення суб'єктивних прав. Вони реалізуються в охоронних правовідносинах, а не в регулятивних, в яких і визначаються межі здійснення суб'єктивних прав [4, с. 195]. Така позиція науковця вбачається спірною, оскільки дитина самостійно не може визначати межі здійснення права, межі здійснення права визначає закон (акти цивільного, сімейного законодавства). У разі відсутності повної цивільної дієздатності малолітня, неповнолітня дитина не може повною мірою здійснювати свої майнові права та обирати при цьому способи здійснення таких прав самостійно. Тому досить логічним видається застосування розроблених у цивілістиці визначених рамок цивільної дієздатності як суб'єктивної межі здійснення прав та використання їх у науці сімейного права, причому такий підхід має відповідне нормативне закріплення в чинному законодавстві.

Часові межі здійснення прав. Не виникає сумнівів, що часові межі, тобто встановлені актами сімейного законодавства строки здійснення сімейних прав, мають місце в сімейному законодавстві України. Здійснення суб'єктивного сімейного права є обмеженим часовими межами. Так, за договором про патронат, орган опіки та піклування передає дитину-сироту або дитину, позбавлену батьківського піклування, на виховання у сім'ю іншої особи (патронатного вихователя) до досягнення дитиною повноліття (ст. 252 СК України). Тобто, за загальним правилом, дитина вважається приналежною до сім'ї патронатного вихователя, і такий вихователь виконує, по суті, батьківські функції до того часу, доки вона не досягла повноліття. З моменту досягнення повної цивільної дієздатності договір патронату припиняє (втрачає) свою юридичну дію. Те ж саме можна сказати і про виховання дитини у прийомній сім'ї та виховання дитини у дитячому будинку сімейного типу. Права та обов'язки батьків та дітей (третіх осіб у вигляді органу опіки та піклування) діють у певних часових межах, впродовж відповідного проміжку часу, протягом якого дитина має право виховуватись у такій сім'ї.

Так, Л. В. Красицька, досліджуючи проблеми здійснення прав дітей, слушно стверджує, що стосовно межі здійснення особистих і майнових прав батьків та дітей слід зазначити, що права дитини можуть бути здійснені лише протягом певного часу, коли людина має статус дитини – до досягнення нею повноліття [4, с. 196]. Тому автор говорить, що, виходячи з цього, і батьківські права мають триваючий характер, проте тимчасовий, тобто й батьки здійснюють свої права по відношенню до дитини впродовж певного проміжку часу. Так, ч. 4 ст. 136 СК України чітко встановлює, що оспорювання батьківства можливе лише після народження дитини та до досягнення нею повноліття. Тому законодавцем чітко встановлено часові рамки, в межах яких батько (мати), які записані в свідоцтві про народження батьком (матір'ю) дитини, можуть оспорювати своє батьківство (материнство). Якщо ж такий строк батьком (матір'ю) пропущено, особа позбавляється такого права.

Часові межі здійснення права за своєю правовою природою представляють найбільший інтерес та, разом з тим, найбільшу складність їх застосування, такий стан, у свою чергу, свідчить про найбільше практичне значення за умов сьогодення.

Разом з тим конструкцію часових меж здійснення суб'єктивних прав можна застосовувати не лише до батьків та дітей, а й до інших суб'єктів сімейних правовідносин. Так, сурогатне материнство є різновидом сімейних правовідносин [9, с. 11]. Права та обов'язки сторони договору також здійснюють упродовж певних часових меж.

Так, Р. А. Майданик договір сурогатного материнства визначає як договір, де одна сторона (подружжя або окрема особа, які не здатні мати власну дитину) передає свій генетичний матеріал для її народження іншій стороні – сурогатній матері, яка зобов'язується виносити, народити дитину,

зачату методом екстракорпорального запліднення [10], і передати її після народження першій стороні, яка зобов'язується забрати дитину і компенсувати витрати сурогатної матері на умовах цього договору [11, с. 19]. Тобто після успішного завершення процедури імплантації ембріона та у випадку настання вагітності особа-замовник і сурогатна мати вступають у достатньо тривалий період, протягом якого вони є сторонами договору та зобов'язуються виконувати низку пов'язаних з цим зобов'язань один стосовно одного. Однак з моменту народження дитини та передання її стороні договору – батькам-замовникам, сімейно-правові відносини між сторонами договору сурогатного материнства припиняються. Отже, сурогатна мати та батьки замовники (батько-замовник) здійснюють свої особисті немайнові та майнові права один стосовно одного виключно протягом строку дії договірних відносин. Тому вищевказані суб'єкти сімейного права також здійснюють свої права в певних часових межах.

Вимоги здійснення права відповідно до його призначення, як відомо, вітчизняний законодавець відносить до меж здійснення цивільних прав. Проте такий підхід є досить дискусійним у цивілістичній науці, і тому залишається не прийнятим сучасними розробниками сімейно-правової доктрини.

Так, яскравий представник цивілістичної науки Й. О. Покровський зазначав, що здійснення права з метою завдати іншому шкоди має назву зловживання правом [12, с. 118]. М. М. Агарков писав, що дії, які називають зловживанням правом, здійснюються за межами права [6, с. 99]. Тобто відповідно до зазначеного, на думку автора, межі здійснення сімейного права визначають належну, законну поведінку суб'єкта правовідносин і ступінь захисту таких прав. Дія суб'єкта в межах певних прав користується юридичною захищеністю, а дія, яку особа вчиняє поза межами права, не підлягає юридичному захисту.

Розробник доктрини сімейного права Л. В. Красицька також є прихильником вищевказаних цивілістичних підходів та з цього приводу зазначає, що здійснення права з метою завдати шкоди іншій особі є порушенням меж здійснення суб'єктивного права, тому проблему зловживання правом доцільно розглядати окремо від меж здійснення права [4, с. 203]. Однак сьогодні така позиція авторитетних вчених залишається досить суперечливою.

Вимоги здійснення права відповідно до його призначення відомий представник цивілістичної науки В. П. Грибанов [8, с. 46] відносить до меж здійснення цивільних прав. Ще ЦК УРСР передбачав низку положень, які надавали можливість захисту уповноваженою особою належних їй суб'єктивних прав. Можливість суб'єктів захищати належне їм суб'єктивне право прямо передбачено і в чинному ЦК та СК України (так, особа має право на самозахист своїх прав від їх порушень, ч. 1 ст. 18 ЦК України). Аналіз вказаної норми свідчить про те, що термін «самозахист» включає в себе як вчинення фактичних дій, так і застосування заходів оперативного впливу для захисту суб'єктивного права.

В. В. Луць справедливо вважає обґрунтованою позицію В. П. Грибанова, відповідно до якої зміст права на захист включає можливість уповноваженої особи самостійно здійснювати захист порушеного суб'єктивного права власними діями з дотриманням норм права [13, с. 37]. У подальшому дослідник В. С. Ем та професор В. П. Грибанов зазначають, що до захисних дій можуть належати й дії, що вчиняються уповноваженою особою до ненастання порушення суб'єктивного цивільного права [14, с. 413]. Не варто заперечувати факту існування в особі права вчиняти дії, спрямовані на недопущення порушень права та вчинення відповідних дій, які з цього права випливають. Крім того, В. В. Луць слушно вважає, що таке право є не складовою права на захист, а самостійним суб'єктивним цивільним правом. Дії щодо його реалізації є звичайним здійсненням цього права [13, с. 42]. Разом з тим такий підхід підтримується й національним сімейним законодавством України, яке не допускає дії особи, що вчиняється з наміром завдати шкоди іншій особі, крім того, не допускається будь-яке зловживання правом, яке може існувати в інших формах (ч. 3 ст. 13 ЦК України).

Безумовно, в сімейному праві також існує заборона щодо вчинення протиправних дій. Так, при здійсненні прав батьків та дітей не допускається вчинення дій з наміром завдати шкоди іншій особі [4, с. 203]. Тому можна стверджувати, що вчинення активних дій з метою недопущення порушення права суб'єктів сімейних відносин є самостійним здійсненням цього права та існує поза межами зловживання права.

Тому під межами здійснення сімейних прав варто розуміти міру можливої поведінки особи при здійсненні нею будь-якого суб'єктивного сімейного права, встановленого для віх суб'єктів правовідносин.

Отже, межі є основною складовою частиною будь-якого суб'єктивного права суб'єкта цивільних (сімейних) правовідносин, оскільки за відсутності меж право перестає існувати та впливати на суспільні відносини.

У сімейному праві України суб'єктивні межі здійснення особистих немайнових та майнових прав визначені рамками цивільної дієздатності особи, разом з тим певними часовими межами, в рамках яких особа має змогу здійснювати права та виконувати пов'язані з цим обов'язки. Причому суб'єкти цивільних правовідносин мають здійснювати свої права не лише для задоволення власних потреб, а й такі права мають бути співзвучні суспільним правам та інтересам у цілому.

До меж здійснення сімейних прав слід віднести вимогу, що не допускає дії особи, що вчиняються з наміром завдати шкоди іншим суб'єктам. Таке право є не складовою права на захист (зловживанням права), а самостійним суб'єктивним цивільним правом. Дії щодо його реалізації є звичайним здійсненням цього права.

Під межами здійснення сімейних прав варто розуміти міру можливої поведінки особи при здійсненні нею будь-якого суб'єктивного сімейного права, встановленого для всіх суб'єктів правовідносин.

Список використаної літератури:

1. Мичурин Е. О. Осуществление и ограничение вещных прав: моногр. / Е. О. Мичурин. – М.: Юрист, 2011. – 340 с.
2. Стефанчук М. О. Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав / М. О. Стефанчук. – К.: КНТ, 2008. – 184 с.
3. Рабінович П. М. Межі здійснення прав людини (загальнотеоретичний аспект) / П. М. Рабінович // Вісник Академії правових наук України. – 1996. – № 6. – С. 8.
4. Красицька Л. В. Проблеми здійснення та захисту особистих немайнових та майнових прав батьків і дітей: моногр. / Л. В. Красицька. – Донецьк, 2014. – 492 с.
5. Сінгубов О. В. Здійснення особистих немайнових прав осіб, що не досягли повноліття: автореф. дис. ...док. юрид. наук: 12.00.03. / О. В. Сінгубов. – К., 2015. – 39 с.
6. Агарков М. М. Проблемы злоупотребления правом в советском гражданском праве // Цивилистическая практика. – 2002. – № 3. – С. 118.
7. Грибанов В. П. Пределы осуществления и защиты гражданских прав // Осуществление и защита гражданских прав. – М.: Статут, 2000. – С. 44.
8. Коренга Ю. В. Договір сурогатного материнства в сімейному праві України: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.03 / Ю. В. Коренга. – Луцьк, 2014. – С. 11 (195 с.).
9. Екстракорпоральне запліднення – процес, у ході якого яйцеклітини запліднюються спермою поза межами організму. Назва цієї медичної технології походить від двох латинських слів extra – зовні і corpus – тіло. Також має назву запліднення in vitro «у пробірці», англ. IFV – In vitro fertilization.
10. Майданик Р. А. Репродуктивні права. Сурогатне материнство / Р. А. Майданик. – К.: Алерта, 2013. – С. 19 (48 с.)
11. Покровский И. А. Основные проблемы гражданского права / И. А. Покровский. – Изд. 4-е, испр. – М.: Статут, 2003. – С. 118.
12. Особливості здійснення суб'єктивних прав учасниками цивільних відносин: моногр. / За заг. ред. академіка НАПрН України В. В. Луця. – К.: НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2011. – 320 с.
13. Гражданское право: в 2-х т.: учеб. / [В. С. Ем, И. А. Зенин, Н. И. Коваленко и др.]; отв. ред. Е. А. Суханов. – М.: БЕК, 2002. – Т. 1. – С. 413.

This article analyzes the doctrinal approaches to the legal category of the border right. A number of the boundaries of the rights of subjects of family relations. Reasoned position that the boundaries of the rights in family relations should be divided into subjective, the border guards of the rules and requirements of the law in accordance with its definition.

Стаття посвячена аналізу доктринальних підходів к правової категорії границі осуществлення прав. Установлено ряд границ осуществлення прав субъектов семейных отношений. Аргументировано позицию, что границы осуществлення прав в семейных отношениях нужно разделять на субъективные, часовые границы осуществлення прав и требование осуществлення права в соответствии с его определением.

УТРИМАННЯ ДИТИНИ ЗА ДОМОВЛЕНІСТЮ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРАВОЗАСТОСОВНОЇ ПРАКТИКИ

Левківський Б. К.,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу проблем приватного права НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

У статті розглянуто правовідносини, які виникають між батьками дитини з приводу її утримання. Обґрунтовано, що чинне сімейне законодавство України передбачає можливість виконання платником аліментів обов'язку по утриманню дитини з власної ініціативи у будь-який спосіб, а не